

Vajda Szabolcs

Az adventista egyház a fickói falusi közösségben

Tanulmányomban a fickói falusi közösség vallási megosztottsága alapján az adventista mozgalom intézményesülését vizsgálom.

A Felső Maros mentén az 1920-as években megjelent adventista mozgalom megkapaszkodott és dinamikusan fejlődő közösséggé vált. Ezt a folyamatot a református és adventista anyakönyvekből, visszaemlékezésekből, kapcsolataiknak elemzéséből fejtem meg, 2004 és 2005 között végzett kutatásokra alapozva. A kutatást megelőzően már voltak ismereteim az adott közösségről, ahol az 1997 és 2004 közötti időszakban több időt töltöttem.

A kutatást a református és adventista egyházi anyakönyvek feldolgozásával és elemzésével kezdtem. Ezt követően a közösség tagjainak visszaemlékezéseire alapozva a helyi település kialakulására igyekeztem fényt deríteni, majd ezen a folyamaton belül az adventista mozgalom kialakulását, fejlődésének mozzanatait, ennek kiváltó okait és megmaradásának mozgatórugóit vizsgáltam. Végül a vallási közösségek közti határvonalat próbáltam megragadni, úgy ahogy ez megjelenik a közösségek egymásról alkotott értékítéletében.

A kutatás helyszínéről

Fickó néprajzi behatárolhatóság szempontjából a Felső Maros menti települések közé sorolható. A szomszédos Magyaróval és Holtmarossal alkot közigazgatási egységet. Magyaró központtól mintegy 4 kilométerre fekszik, északkeleti irányban. Közvetlen szomszédságában Marosoroszfalu, Erdőidecs (Marosvécs központtal) és Magyaró található. Maroshévíz, Szászrégen és Marosvásárhely a hozzá legközelebb fekvő nagyobb városok. Viszonylag elszigetelt település, egyetlen megközelíthetősége a települést Magyaróval összekötő köves út.

A mai település 1958-ig Magyaróval alkotott egy többé-kevésbé egységes közösséget. A 20. század folyamán egy lassú szétfejlődés eredményeként

vált faluvá. A faluvá váláskor belterületet jelöltek ki, és ezt a belterületet lassan belakták, egyrészt a bokortanyák¹ lassú feladásával, másrészt már az itt születettek terjeszkedésével. Korábban is gyéren lakott volt, a korai egyházi anyakönyvek *kintlakók*, *erdeiek* megnevezések alatt jelölték őket. Intenzívebb belakása a 19. század folyamán indult meg (Varga 1998: 322),² amikor Magyarón a fakitermelési konjunktúra³ jóvoltából, de a csecsemőhalandóság visszaszorítása folytán is egy kisebb demográfiai növekedés mutatkozott.

Nemzetiségi szempontból a falu majdnem teljesen magyar, a román nemzetiségűek a közeli Erdőidecs Fickóval határos területein települtek és alkotnak közösséget. 1910-ben az itt lakók lélekszáma 238, 1992-re elérte a 481 lelket (Varga 1998: 322), amiből 384 református, 46 adventista, 49 ortodox és 2 római katolikus vallású egyén (Varga 1998: 466).

Falusodás és az adventista közösség kialakulásának összefüggései

A szociológiai szakirodalom deprivációs elmélete szerint a konverziót kiváltó okokhoz sorolja bármely gazdasági-, társadalmi-, szervi-, etikai- vagy pszichológiai deprivációt (Kiss 2001: 56). Konverzióhoz vezethet bármely olyan helyzet, amelyben az egyén úgy érzi, hogy hátrányos pozícióban van más személyekkel vagy csoportokkal szemben, akár valamilyen interiorizált normarendszerhez képest.

A falu története során a közösségen belül több alkalommal alakultak ki krízishelyzetek, amelyek elősegítették az új felekezet kialakulását. Krízisként értelmezem a falu perifériájára való kiköltözést, a modernizációs kísérletek helyi fékezését, a tőkehiányt, az 1948-as államosítást, valamint az állandó lelki szolgálat hiányát.

A falu perifériájára való kiköltözés egyben a református egyház befolyásának a megszűnését, valamint az állami intézményekhez való hozzáférés nehézkessé válását eredményezte. A 19. század végén, 20. század elején végbemennő jelenséget tanyásodásként értelmezhetjük, amely az itt lakók számára

¹ Itt a *bokortanyák* terminus alatt viszonylag nagy területen csoportokba szétszórt embereket értek. Ennek okát alább értelmezem.

² MS, Comuna Alunis I, 322. adatainak elemzése, valamint a református keresztelési anyakönyv összevetése alapján

³ 1910 körül felépül a vasút, de a fa kitermelése a közeli havasokon, és szállítása a Maroson már a 17. századi dokumentumokban említésre kerül.

szükségmegoldást, túlélési stratégiát jelentett. A meglévő földek a törvények értelmében a leszármazottak között egyenlően voltak elosztva (vö: Egyed 2002: 143). Mindez az egy családra eső földterület csökkenését eredményezte néhány generáció alatt. A gazdasági, társadalmi, kulturális tőkehiány egyúttal szimbolikus tőkevesztést is jelentett: az itt lakók elszegényedtek, a korábbi magyarói rokonsági kapcsolataik meggyengültek, a központban lakók stigmatizálták az itt élőket lassúbb gazdasági és kulturális felzárkózottságuk miatt. A meglévő hátrányok ellen való küzdelem kiválási, önállósulási törekvésekben nyilvánult meg. Ez egy intézményteremtési folyamatot indított el, ami versenyhelyzetet eredményezett a magyarói közösséggel.

A magyarói értelmiségi réteg (papok, tanítók) nemcsak a fickóiakra ki alakult sztereotípiáknak adott hangot, hanem fékezte a lokális modernizációs folyamatokat, mivel sok esetben ez érdekekbe ütközött (az 1960-as években a fickói település az egykori egyházi földeken terjeszkedett). A kedvező konjunkturális tényezők (a földek államosítása után az egyházi területek a fickóiak tulajdonába kerültek) maximális kihasználása a helyi közösség által egy kistelepülés kialakulását eredményezték.

1920 és 1923 között felépült az első iskola, amely egyúttal református templomként is szolgált. Lévíta papok tanítottak, de folytonos lelki szolgálat nem volt. 1938-ban egy kisebb kultúrház és üzlet is épült. Egy kisebb patakon vízimalom létesült. Ugyanebben a periódusban jelentek meg az adventista felekezet első csírái, a kor sajátos történelmi viszonyai termékeként.

A szociológia anomáliaelméletei a társadalom morális rendjének össze-zavarodását konverzióhoz vezető krízishelyzetként emlegetik (Kiss 2003: 56). E paradigma szerint az új vallási mozgalmak és vallási elszakadási folyamatok gyakorta állnak összefüggésben társadalmi feszültségekkel és konfliktusokkal. Ez különösen a kereszténységen belüli szekta-mozgalmakra igaz (Hamilton 1998: 236). Az első világháború utáni erdélyi társadalomban a háború okozta veszteségek hatalomváltással párosultak, ugyanakkor egy nagyfokú morális-erkölcsi válság következett be.⁴ Ebben a sajátos kontextusban a társadalmat irányító szervek elveszítették presztízsüket, és ezzel kontrollszerepük is csökkent, amit a második világháború, és az azt követő időszak csak fokozott.

Az 1948-as államosítás az egyház tulajdonában levő, iskolaként is szolgáló épületet saját birtokába helyezi, az egyházhoz tartozó földterületekkel

---

⁴ A korabeli helyi (szászrégeni) újságok leírják a gyakorivá váló lopásokat, a prostitúció fellendülését, és a fiataloknak normaszegő viselkedését.

együtt. A református közösség templom nélkül maradt, ami időlegesen kedvezőtlenül hatott a helyi lakosság lelki életére. Az egyház által közvetített értékek nehezen jutottak el a közösséghez, ugyanakkor lelki szolgálat nélkül maradtak. Az istentiszteleteket kibérelt házakban tartották a Magyaróról és más helységekből járó szolgálatot teljesítő papok, amire minden két hétben került sor.

Az alakulás következő kedvező szakasza az ötvenes évek elejére tehető. Ekkor egy szomszéd faluból, Üvegcsúrról származó tanító, László József került ide tanítani. A korábban egyházi tulajdonban levő földeket „megszerzi” a falu számára. Fiatal családoknak 8–10 árnyi területet osztottak ki szimbolikus összegért. Elsősorban a szétszórta lakók költöztek a Fickó patak völgyébe, mind fiatal családok.⁵ A földek eladásából származó pénzből kibővítették a kultúrotthont, új üzletet nyitottak, utat szélesítettek. A tanító szervező munkája eredményeként kulturális élet zajlott Fickón.

Az 1970-es években tízosztályos iskola is működött. Ugyanakkor a református közösség templomot épített, de folyamatosan szolgáló, a faluban huzamosabb ideig tartózkodó pap csak 1989 után volt. Az 1990-es évek elején parókiát építenek a reformátusok, főleg közmunkával, adakozással és külföldi segéllyel, ez utóbbi a kialakuló holland kapcsolatokon keresztül.

Fickó hosszú folyamat eredményeként válik ki Magyarórból. Megfigyelhető, hogy a magyarói közösséggel szemben felértékelődő fickói közösség felvásárolja a magyaróriak tulajdonában levő földeket. Mára szántóterülettel és legelővel már kevés magyarói rendelkezik.

Az adventista mozgalom története

A vallási mező pluralizálódásának egyik mozgatórugója a millenarisztikus jellegű mozgalmak újkori megjelenése. Ezek a mozgalmak – amelyek elsősorban nyugati gyökerűek – egyáltalán nem képeznek új jelenséget a kereszténységen belül (Cohn 1993: 17–49), és megjelenésük után gyorsan terjedtek Kelet-Európában is. A történelmi egyházak ellenében, de ugyancsak keresztény tanokat hirdetve konstruálták meg identitásukat. A millenarista mozgalmak vallásideológiai sajátosságai, a központi szervező elemek a megváltással kapcsolatosak. A megváltás kollektív, és a hívó közösség egészét

⁵ Sz. J. (82 éves) 2005-ben rögzített közlése alapján

érinti: nem egy távoli paradicsomban jön létre, hanem földi jellege van. Bekövetkezte a közeljövőben történik, a hívők számára elkerülhetetlen, ugyanakkor teljes változást idéz elő a földi életben. A megváltás csodás úton történik és transzcendens erők viszik végbe (Normann Cohnt idézi Mayer 1998: 39).⁶

Az adventista mozgalom egy észak-amerikai baptista prédikátor, William Miller revelációjaként született meg (Mayer 1998: 37). Ellen G. White metodista prédikátor is nagy hatással volt William Millerre (Mayer 1998: 42).⁷ Magyarországon az első adventista misszionárius M. B. Czechovszki, aki 1869–1870 között tartózkodott Budapesten (Szigeti 1981: 62). Ugyanebben az évben már a régi Román Királyságban hirdet igét (vö: Mayer 1998: 26). Adventista lelkész először 1889-ben járt Magyarországon. Erdélyben az első adventisták Huenergardt János (1875–1955) (Szigeti 1981: 126–129)⁸ prédikatori tevékenysége nyomán tértek át, aki megfordult az erdélyi Mezőségeen is.

Az első világháború után jelent meg tehát az adventista mozgalom a Felső Maros mentén. Az 1920-as évektől jelenlévő adventisták⁹, a vizsgált magyar református közösségen belül megtörték a vallási mezőben hegemoniát élvező református egyházat, egy erőteljes gyülekezetet építettek az évszázad végére.

A kezdeti időszak a közösség megalapozódását, a helyi tudatba való beépülését, valamint az új identitás szimbolikus elhatárolását jelentette az új vallás tanításai által. A közösségen belül kialakult egy új törésvonal, ami külső szemlélő számára nehezen érzékelhető még ma is, mivel a közösséget

---

⁶ Ezzel a kérdéssel kapcsolatban: egy gyűjtési szituációban megfigyeltem, amint az adventista prédikátor Krisztus eljöveteleit emlegette, mint egy megkerülhetetlen lehetőséget. A jelenlévő hívek egyetértésüket szóban is kifejezték.

⁷ William Miller (1782–1849) Bibliára alapuló spekulációi révén arra a következtetésre jutott, hogy Kr. e. 457-től elkezdődött egy úgynevezett visszaszámlálás, amely 1843-ban jár le, és amelynek eljövetelekor egy ezer éves királyság fog bekövetkezni, Jézus földre szállásával. Miller ugyan elvétí számításait, de követőinek jó része nem hasonul meg az új tanításokkal, hanem ellenkezőleg. Az adventista mozgalmat hozza létre, ami a millenarista mozgalmak egyike a 20. század közepi Amerikában. 1850 és 1860 között egy új vallás szerveződik, amelynek középpontjába a fentebb leírt szemléletet, valamint a szombat (mint központi szimbólum) ünneplését helyezik.

⁸ Huenergard János bőzódújfalusi szombatos székelyekkel vette fel a kapcsolatot 1908 tavaszán, majd még többször járt Erdélyben

⁹ Az adventista egyház anyakönyvi adatok alapján.

összefűző szoros rokoni kapcsolatok mélyén húzódik.¹⁰ Ez a törés a mindennapi életgyakorlatban és a hitelvekben jelent meg és hangsúlyozódott ki.

A szájhagyomány szerint az első adventisták ebben a periódusban jelentek meg ezen a vidéken, amikor is megtörtént az első felekezetváltás, amit az adventista egyházi anyakönyv is megerősít. A kollektív emlékezetben a korai kis adventista csoportosulások mint befele forduló csoportként valamint a világ dolgait elutasítókként jelentek meg: *Velük nem volt baj, csendes, rendes emberek voltak. Nem jártak multságba, nem ittak, nem cigarettáztak. Nem éltek az ilyen világi dolgokat. A magyaróiak úgy mondták nekik, hogy hívők, ők pedig másokat világinak neveztek...* (V. K., 78 éves, református asszony)

A vallási konverziót választók a legtöbb esetben olyan személyek, akik korábbi szocializációjuknak köszönhetően nyitottak a vallásos világnéppel kínált jelentésekre (Martin McGuire-t idézi Kiss: 56): *Gyermekkorunktól jártunk imaházba, én azt mondhatom, hogy mi szinte hívőként nevelkedtünk. Me édesapja jó, hogy református volt, de soha úgy nem volt, hogy meggyünk iskolába... Felkeltünk, akkor leült a család az asztalhoz, mindig felolvasott a Bibliából egy zsolnart vagy valamilyen részt a Bibliából, úgyhogy utána imádkoztunk az ételhez, utána reggeliztünk közösen.* (M. E., 30 éves, református asszony)

Az első adventista Sz. K., aki az első világháborúban elvesztette férjét, és négy gyereke maradt árván. A református vallást elhagyó asszony megkeresztelkedésére a fickói adventista felekezet anyakönyvében nincs adat,¹¹ de a szájhagyomány ma is őrzi emlékét. A megkeresztelkedett asszonyt, a négy gyereke közül kettő követte az új vallásban. Sz. I., aki 1928. augusztus 25-én keresztelkedik meg, később a Mezőségről származó adventista vallású nőt vesz feleségül.

[Ki volt az első adventista Fickón?] *Az első adventista* [visszafojtja kacagását] *vót Mónár Kikka Szász Pista Jósokáné, Csankó Máris a Fickóró. Indultak e, hagy „jú a világvíge, itt a világvége”* [énekelve, szinte kacagva

¹⁰A Mark Granowetter által meghatározott erős és gyenge kötésekre vonatkozó elmélet szerint a közösségen belül a családok, kortársi csoportok, szomszédságok erős kötésű kapcsolathálókat alkotnak, amit erős szolidaritás jellemez. Ezen belül kialakult egy másik, főleg vallásos alapon szerveződő kapcsolatháló, amely felülírja az előbbit. Az adventista kapcsolatháló sokkal kiterjedtebb, a vallási közösség életmódszervezéséből következően (Granowetter 1995: 393).

¹¹Az adventista anyakönyvbe ezek az adatok nem a megkeresztelkedés után, hanem valamikor később kerültek be. Itt csak a születés, megkeresztelkedés helye és ideje, gyülekezetbe való fogadás ideje, előző felekezet, munkahely, elköltözés és elhalálozás van vezetve – a két utóbbi dátum megjelölése nélkül.

mondja]. *Akkó aszonta Pendzsónén „meetek e, s végezzétek a dógatakat, má a világvégét nem tudja senki mikó jú e.”* [fennhangon mondja, kacag a végén] *Az a kettő vót a legelső. [...]* [Az utcán ?] *Nem, me mentek bé a házakhoz „jaaj, kamámasszany, jú a világvége, gyere ájjunk szambatistának”* [kacag, éneklő hangon mondja]. *Akkó aszt manta édesanyám „mennyen e kamámasszany, me mindennap attó ke tartunk mahónap, aszangya, nem csak hónap...”* (É. V., 87 éves, református asszony)

A nagy vallásos szenvedéllyel térítő prédikátorok lendülete áterjedt őket követőkre is. Az első vallási konverzió kiváltó oka a fentebb elmondottak alapján a közösséget és ugyanakkor az egyént érintő relatív deprivációs helyzetből következik. Sz. K. reformátusból keresztelkedett át adventistává.

A szakirodalom a vallási szervezetek négy formáját (az alábbi táblázat Hamilton 1998: 242) különíti el a tagság elve és a legitimációs alap szerint. A tagsági elv lehet e szerint inkluzív, azaz a szervezete nyitva áll mindenki előtt, illetve exkluzív, amely esetben a tagnak valamilyen „vizsgát”, alkalmassági próbát kell letennie. A legitimációs alap arra vonatkozik, hogy a szervezet az igazság kizárólagos birtokosának tekinti magát, vagy elismeri, hogy a többi csoport is lényeges igazság birtokában van. A korai adventista mozgalom ezen besorolásban a szekta jellemzőit viseli, jelenleg az intézményesült szekta kategóriájába illeszthető¹². Tanításait a pluralista legitimáció jellemzi, ugyanakkor kizárja a vallási exogámiát, mint családalapítási lehetőséget. Az adventista közösség tagjai helyi vallási csoportosulásukat gyülekezetnek nevezik, amit az adventista egyház részének tartanak. A fentebbi elmélet szerinti besorolás – intézményesült szekta – helyett itt többnyire az egyház, vagy gyülekezet megnevezést fogom alkalmazni, a közösség önmegnevezésére alapozva.

		Legitimációs alap	
		Pluralista legitimáció	Kizárólagos legitimáció
Tagság elve	Exkluzív	Intézményesedett szekta	Szekta
	Inkluzív	Felekezet	Egyház

¹² Azért nem egyház, mivel tag csak az lehet, aki egy adott erkölcsi-életvezetési norma szerint él, ugyanakkor ezt hitvallása részévé teszi.

A szektától az intézményesült szektáig számos lehetőség van arra, hogy ez megszűnjön, felszámolódjon. Először a két közösség kölcsönösen kijelöli egymás számára határait, majd ezt tartalommal telíti (Kiss 2003: 63). A reformátusok *világiak*, az adventisták *hívők* lettek, e két jelölő ebben az esetben pejoratív értelemben van használva. A fickói gyülekezet létrejötte nem volt egyedülálló ezen a vidéken, mivel ezzel párhuzamosan szinte az egész környék falvaiban megjelentek, és virágzó gyülekezeteket alakítottak ki. A megmaradásra a magyarázat a vallásos életvezetés és a hétköznapi élet egybefonódása, a puritán, önmegtartóztató életmód, valamint a legfőbb közösségi normákban a kompromisszumok kötésének kizárása, sikeres tagtoborzás és belső szaporulat (vö: Hamilton 1998: 240).

A vallási csoport fejlődésében két periódus ragadható meg: egy 1989 előtti, illetve az ezt követő időszak. 1928 és 1962 között öt férfi és két nő keresztkelődött át, az adventista gyülekezetbe bekeresztkelődők többségükben gyerekek vagy fiatal személyek (15 és 36 év közöttiek). Foglalkozásukat tekintve az adventista férfiak elsősorban gazdálkodtak, a nők többnyire a háztartásban dolgoztak. Ez a szerep nem határolható mereven körül, mivel munkakörük ennél szélesebb volt, ennek taglalása azonban szétfeszítené e dolgozat kereteit. Mivel Fickón nem létesült kollektív gazdaság, a földterületek a családok birtokában maradtak. Ez később létalapot biztosított a szombatnapon nem dolgozó adventistáknak. Ebben az időszakban a református fickói férfiak nagy része időszakosan fakitermelésen dolgozott a környező havasokban, a fiatal lányok még a hetvenes évekig is szolgálni mentek konfirmáció után (ezt a gyakorlatot a kötelező iskolai oktatás kiterjesztése szünteti meg), majd korán férjhez mentek (16-17 évesen). A mindennapi élet keretét a nagycsaládi életforma jelentette, aminek bomlása csak az 1990-es évektől indult meg.

A közösség kifele egy puritán, önmegtartóztató képet alakított ki magáról. A korai áttérők (akik a világháború után, majd az azt követő instabil időszakokban tértek át) elutasítottak minden világi dolgot. A számukra értelmetlen, gyors változások a millenarisztikus adventista tanításokban nyertek értelmet (vö: Kiss 2001: 59). Az amúgy is kis gazdasági és kulturális tőkével rendelkező csoport nem volt képes megérteni és felvállalni az akkori modernizációt, így kompenzálni próbálta a modernizáció visszaautásításával az őket ért szimbolikus tőkevesztéséget.

1962 és 1978 között a közösségben viszonylag kevés áttérés történt. Ebben a periódusban a gyülekezet tizenegy tagúra bővült. A környékbeli adventistákkal (Disznajó, Magyaró) intenzív kapcsolatokat tartottak fenn,

ugyanakkor az adott időszak törvényeinek megfelelően a disznajói gyülekezet egy kihelyezett csoportja.¹³ A hitélet, akárcsak a reformátusoknál, templom hiányában előre kibérelt házban folyt. Sokszor ugyanazt a házat használták a reformátusok és az adventisták. *Régebb bent M.-nal [Sz. M.] ott gyűltek össze [...] akkó volt úgy, hogy gyűlt egybe az adventista egyház a református egyházza. [...] Abba az öreg házba, ahol most van a nagy imaházunk, oda gyűltünk, volt egy régi ház és oda gyűltünk össze, legtöbbször aki tudott átment Disznajóra me itt nem volt megengedve, persze nem volt engedélyezve, hogy gyűljenek. Akik nem bírták az utat, hogy átmenjenek oda Disznajóra, itt összegyűltek, mikó olyan idő volt, rossz idő, hogy nem tudtunk átmenni.* (F. V., 66 éves, adventista asszony)

Legkorábban a közeli Disznajón építettek imaházat, a környékbeli adventisták felekezeti és hétköznapi élete is szorosan összefonódott, mivel vallásos szertartásait közösen tartották itt az esetek többségében. Amikor kedvő volt az időjárás, a három faluból a disznajói imaházban gyűltek össze. Ilyenkor demonstratív jelleget öltött a közeli Disznajóra való zarándoklat. Az ünneplőbe öltözött, sokszor egy csoportban vonuló hívek megmérgetetésre kerültek a református közösség által. A helyi adventisták emlékezetében még elevenen élő zarándoklatok arra engednek következtetni, hogy fontos szerepe lehetett ennek a gyülekezeti tagok életében. A tagoknak lehetőségük volt kapcsolataik kibővítésére, valamint életvitelük átrendezésére.

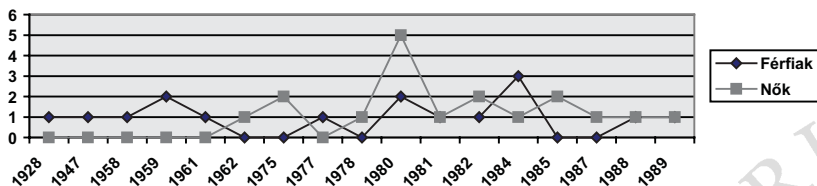
Habár 1975 után felépült Fickón a református templom, ez sokaknak nem jelentette a felekezeti élet beteljesülését. A faluba érkező papok rendszeresen váltották egymást. A helyi református egyház és a református közösség között kevés érintkezési lehetőség volt, többnyire az emberi élet jeles fordulói és az istentiszteleti alkalmak szolgáltattak erre lehetőséget. Ezzel szemben az adventista közösség mindennapjait vallási értékeken alapuló világkép hatotta át, a mindennapi kommunikációs helyzetekben hitükben egymást folytonosan megerősítették. Ez a gyakorlat ellentétben állt a közösség szekularizált életvitelével.

A felekezetet ért hatósági beavatkozási kísérletek csak megerősítették hitbeli meggyőződésükben. [A hatóságok nem zaklatták?] *Éppeg nem voltunk megbüntette, csak sokszor voltunk figyelmeztetve, hogy ne próbáljunk gyűlni, ne próbálkozzunk eztet hangoztatni, nem...* (F. V., 66 éves, adventista asszony)

¹³A korabeli törvények értelmében a szabad gyülekezeti jog tiltva volt, a hivatalos szervek ennek nevében igyekeztek kontroll alá helyezni a kis vallási csoportosulást.

A legnagyobb átkeresztelkedési hullám 1980-ban volt. Egy év alatt heten keresztelkedtek meg. Ezt követően 1981 és 1990 között majdnem minden évben 2–4 taggal bővült az adventista gyülekezet. A keresztelkedési anyakönyv szerint a vallási konverziót megvalósítók mind nagyon fiatalok, fickói születésűek, és korábban református felekezetűek voltak.

Adventista keresztelkedések 1928-1989

A helyi adventista közösségre¹⁴ a szigorú felekezeti endogámia a jellemző, a más felekezetűekkel való házasság kizárt. Ha más felekezetű a választott pár, ez legtöbbször átkeresztelkedést von maga után. Még nem történt meg a felekezeten belül, hogy egy megkeresztelkedett házasság után valaki újra felekezetet váltott volna. Kívülről érkezők viszonylag kevesen vannak, mégis a közösség úgy tartja, hogy ide csak jöttek, nem mentek. A kezdeti időszaktól napjainkig, az adventista egyházi anyakönyv alapján hat adventista költözött Fickóra.

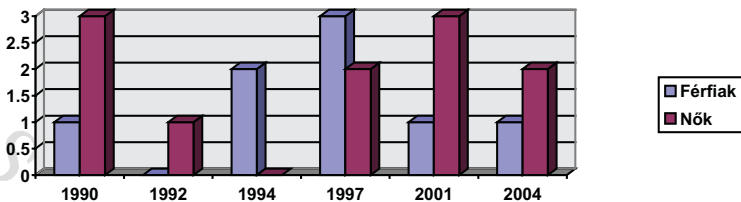
A kommunista rendszer bukása új lehetőségeket nyújtott a fickói adventistáknak. Nem voltak hatástalanok azok a makrotársadalmi változások sem, amelyek a térséget érték. A következőkben ezek bemutatására teszünk kísérletet.

A második periódusban, 1989 után a felekezet ugyanazt a növekedési tendenciát követte. 1992-re a gyülekezet 46 főre bővült (2005-re a megkeresztelkedettek száma 48, ez az adat nem tartalmazza a gyerekek számát, és ez a kutatás egy adott időpontjában 25 volt). Ugyanakkor a nyitás időszaka ez, ami egy nyitást jelentett a világ fele, a világi értékek elfogadásának irányában: a lehetőségek bővülése stratégiaváltással járt a közösség életvitelében. A rendszerezett életkörülmények, a kiterjedt kapcsolatháló egy relatív tökefelhalmozódást eredményeztek. A fiatal adventista családok nyugati életmódokat kezdtek követni, így egyre több világi dologgal kerültek kapcsolatba.

¹⁴ Az adventisták magukat *gyülekezetnek* nevezik, szervezetüket *egyháznak*.

A televízió mindennapi használati cikké, a személygépkocsi általánossá vált. Ugyanakkor egyre inkább hangsúlyossá vált a közösségen belül a szerepszegmentáció (ez alatt azt értem, hogy a közösség tagjai a vallásos életmód megteremtése érdekében feladatokat vállalnak, amelyek később állandó szerepekké alakulnak), valamint különböző státusok alakultak és erősödtek meg. A református környezet többnyire tanok–gyakorlat ellentmondásaiként értelmezte a közösségen belül végbemenő változásokat.

Adventista keresztelkedések 1990-2004

1992 után az adventista családok keretén belül 2–4 gyerek vállalása volt jellemző. Mivel ezen vallási csoporton belül a felnőtt keresztség az elfogadott, ezért teljes jogú tagnak csak a megkereszeltettek számítanak. Az adatgyűjtés során viszont megfigyeltem egy kettősséget: habár a gyerekek nincsenek megkereszelve, adventistának vallották a szülők. *Hogy adventista családba születik egy gyerek, az még nem tartozik sehova különösképpen, csak mikor eljut ahhoz az időponthoz, mikor tud dönteni, választani. Saját lehetősége van, hogy milyen felekezethez akar majd tartozni. Lehet, hogy ott lesz tizenhat éves, vagy tizenkettőtől felfele, mikor tudják ők, hogy mit csinálnak, akkor azt mondják, né én is adventista akarok lenni.* (P.T. 23 éves, adventista asszony) Ezt egészíti ki az úgynevezett szimpatizánsok köre (így az adventisták csoportja nagyobb a hivatalos adatokban feltüntetetté), ami egy olyan csoportot jelent, akik az adventista közösség hatására hasonló életviteli mintákat kezdnek követni, látogatják a gyülekezetet is elfogadva az adventista tanításokat és valószínűsíthetően a közeljövőben átkereszthetnek. *Az az igazi. Az az igazi, a szombat. Csak ha mi nem születünk abba, akkó má...* (V. L. 52 éves, református asszony) *Mi csak esküvő után keresztelkedtünk meg, tudod? Mikó ő udvarolt [a férje] mi ide is jártunk, oda is jártunk, úgyhogy egy kimondottan adventistaként éltünk még. Mi még esküvő, mer nem erősen, szülők, részemről apósomék nem akarták*

hogy esküvő előtt keresztkeljedjünk, mert akkor nem lehet világi esküvő, tudod, s nagyon ragaszkodtak ahhoz, hogy világi esküvő legyen. (M. E., 30 éves, adventista asszony)

Az 1989-es fordulat után arra is lehetőség nyílt, hogy a fickói adventisták különváljanak a disznajói gyülekezettől. 1995 és 1997 között főleg közmunkával, de különböző adományok segítségével egy, a református templom nagyságával megegyező méretű, modernnek számító templomot építettek: *Hát adott segítséget Németországból F. testvér, ő is adott valamennyi márkát. Akkor a disznajóiak is hozzájárultak és ejsze a magyaróiak is valamennyit. De így máskülönben a többi azé innen van. (S. A., 49 éves, adventista asszony)*

Az adventista egyház szervezeti felépítése, működésének jellemzői

Ma a fickói adventista közösség tagja a Dél-Erdélyi Egyházterület vagy Konferencia¹⁵ szervezetének, ami Románia területén az Uniónak nevezett, adventista közösségeket tömörítő szervezethez kapcsolódik. Az Unió 1990 óta tagja a protestáns egyházakat tömörítő szervezetnek.

Az adventista gyülekezeti életben a vallásosság a mindennapok részét képezi. A csoportkohéziót a gyülekezeti élet jól megszervezett programja is biztosítja. Belső, központi szervezőelem a prédikátor, akit testvérnek neveznek a hívek. (A közösség tagjai is testvéreknek hívják egymást.) Ezt egészítik ki más különböző funkciók, amelyek a közösség működését teszik lehetővé. A szervezési feladatokat az erre kijelölt tagok végzik: gyülekezeti vezető, fődiakónus és diakónusnő, látogató diakónusok, pénztáros, szombatiskola-vezető, ifjúságvezető, misszióvezető.

Heti időbeosztásuk: szerda és péntek este imaóra, szombaton reggel szombatiskola, istentisztelet, délutáni istentisztelet. A gyerekek, serdülők számára cserkésztevékenységet szerveznek. *Például szombatonként a gyerekeknek, korosztályonként való tanítás [...] Vannak táborok a gyerekek részére, vannak ilyen hétvégek, amiket megszoktunk szervezni két-három gyülekezettel együtt: szülők és gyerekek, családok együtt. Ezek nagyon jó alkalmak, mert itt is vannak közös tevékenységek: elkezdve játékoktól különböző műhelyekig, azon kívül különböző előadások a szülők részére*

¹⁵Maros, Fehér, Brassó, Kovászna, Hargita megyék tartoznak ide

nevelésről, különböző témákról, amiket a szülők nagyon értékelnek. Szoktunk előadókat meghívni, azok ezen a téren felkészültek, az is nagyon érdekes eddig nem láttam ilyent más egyházban. Szülők és gyerekek egyaránt kapnak valamit, ami a hasznukra válik, és természetesen itt sincs vallási korlát. Tehát akit érdekel, bárki feliratkozik ezekbe a klubokba, ha érdeklő az ilyesmi. Sőt különös módon gondolunk azokra, akik egyedül nevelik gyerekeiket, akiknek különösebb problémákkal kell szembenézni. (K. N., 38 éves, adventista asszony)

Saját bevallásuk szerint a fickói adventisták nem tartanak semmilyen hagyományos vallásos ünnepet.¹⁶ Ugyanakkor a gyerekek sikeres szocializációja, valamint a református közösségtől való elzáródás elkerülése végett bizonyos engedelményeket tesznek: *Nincs [a karácsony hagyományos ünneplése], de ugyanúgy megfőzzük a töltött káposztát, vagy sütit készítünk, s ha egy rokon bejön, akkor ne azt mondják, hogy na én kész, nem fogadlak, mert nem tartom. [Karácsonyfa?] Igazából nem is mondhatom, hogy nem szabad, mert tudod, ennek semmi különösebb, mert külföldön mondják, hogy az imaházba is tesznek például Amerikába, ahol M. Z. volt műtve, mondta, hogy a kórházba is volt állítva, de nem cukorkák, hanem mondjuk, ha valaki akar hálából mittudomén 1000 dollárt adni...* (M. E., 30 éves, adventista asszony)

A közösségi idő a fent említettek mellett a negyedévenként vett úrvacsoravétellel egészül ki. Egyénileg minden nap reggel szabad imádkozással és bibliaolvasással kezdődik. A szombatiskolai anyagot is ekkor tanulmányozzák. A nap többi részét munkával töltik.

Más testvérgyülekezetekkel intenzív kapcsolatot tartanak fenn: *szoktunk jární Disznajóra is a gyülekezetbe, ők meg jönnek Fickóra vagy Magyaróra vagy Dédára is mentünk. Látogassuk meg, hogy ők se unják magukat, programot készítettünk, zenekart énekkel és kórossal.* (M. E., 30 éves, adventista asszony.) Ez a kapcsolattartás ma már a modern kommunikációs

---

¹⁶Névnapot, születésnapot, szilvesztert megünnepelnek, természetesen az általuk megalkotott forma szerint. Karácsonyt, vagy más ünnepeket, mint az iskolai ünnepeké, csak a gyerekek kedvéért (M. E. 30 éves, adventista asszony) ünnepelnek. Ennek az a magyarázata, hogy a fiatal generáció szintjén nagy a világ felől érkező pszichológiai nyomás. A közösségi életből való kimaradás az elszigetelődéshez vezet a gyerekeket. A határvonal megvonása nem érdemes, mivel az adventista hittörékvések, terjeszkedési szándék könnyebben nyerne felületet ily módon. A reszocializáció az élet minden területén jelentkezik. Míg az idősebbek a világvége látomásait fogalmazzák meg a közösség más vallású tagjai előtt, addig a fiatalok egy modern életmintát próbálnak követni és ezt megjeleníteni.

eszközökkel (telefon, internet) is kiegészül. Közösségi összejövetel jellegűek a közös gyülekezetlátogatások, főleg keresztelők alkalmával, közösen szervezett kirándulások, a helyi kórus és hangszeren játszó csoportok kiszállásai. *Az az öröm, ha tudunk menni legalább két napra. Pénteken elindulunk, hogy ott szállásoljanak el, adjanak szállást, vacsorát. Másnap is ottan ebédelünk, és annak örülnénk, ha szombat estére is ott maradhatnánk, de nem maradhatunk, mert kevés az idő és haza kell jönni. S hozzánk is ha jönnek Amerikából vagy más megyéből, szállás van elég, általában igyekeznek az emberek, hogy legyen egy szobával több, hogy mást is tudjanak megvendégtetni.* (K. J., 23 éves, adventista asszony)

Itt fontosnak tekintem kihangsúlyozni, hogy ez a belső dinamizmus csak úgy valósulhat meg, hogy a felekezet állandó, modern tudásbevitelben részesül. A megszerzett gazdasági tőkét a fennebb megjelenített kapcsolatháló életben tartására fordítják. Ugyanakkor egy akkulturációs jelenség mentén (pl. magyar népzene, tánc, színház elutasítása) egyféle kulturális azonosulás zajlik, főleg a magaskultúra egyes elemeivel (pl. klasszikusok hallgatása lakodalmakon). A jövedelmek (és a megkeresett külső források) nagy része kulturális tőkévé alakul. A szombatiskolán belül vallásos legitimációval alátámasztott szociális jellegű tudásbevitel folyik (negyedévenként váltakozó témával, pl. hogyan lehet kezelni a családi konfliktusokat, hogyan lehet gyereket nevelni sikeresen stb.). Az iskolás korú gyerekek a 18 km-re fekvő Régenbe járnak hangszeres zenenevelésre, a helyileg szervezett cserkészcsapat is jelentős szocializációs szerepet vállal. *Nálunk az egyháznál van egy olyan foglalkozás, cserkészmozgalom, van egy olyan sajátossága, hogy az elsőől a negyedik osztályig a gyerekek beiratkoznak, és párhuzamosan a szülőkkel tevékenykedünk és rendszeresen vannak találkozóink a szülőkkel, megbeszélünk különböző nevelési problémákat, segítünk azoknak, tapasztalatcsere, a szülőknek segítséget nyújtani. [...] Van egy anyag, füzeteink vannak a gyerekek részére [...] heti, hónapos, meg éves program. [Ezt az adventista egyház szervezi? Van erre külső támogatás?] Igen, államilag is támogatott, amennyire támogatott. Az adventista egyház szervezi, bárki részére, aki hajlandó, és akit érdekel. Van egy jó lehetőség, hogy lehetnek meghívottak pszichológusoktól elkezdve tanárok vagy orvosok akik hajlandók ilyen téren besegíteni a szülőknek és lelkészek, akik tudnak ilyen téren segítséget nyújtani.* (K. N., 37 éves, adventista asszony)

A két felekezet egymásról kialakított képe

Úgy gondolom, hogy érdemes megvizsgálni azt, hogy a két különböző vallási közösség hogyan gondolkodik, és milyen sztereotípiákat fogalmaznak meg egymásról. A közösségek által megfogalmazott sztereotípiák jelentik az egyik határvonalat e két csoportosulás között, természetesen ez nem zárja ki a hétköznapi életben terében az együttműködést. Ezt azért is érdemes láttatni, mivel a többnyire belső fejlődés eredményeképpen létrejött adventista egyház tagjait szoros rokoni szálak fűzik a református felekezet tagjaihoz.

Hát van [különbség]¹⁷... Ők nem használnak szeszes italt egyáltalán, nem cigarettáznak és a káromkodás, ottan egyáltalán nincsen olyasmi. Disznóhúst nem esznek, tehát sokféle különbség van, tehát különbözik az élet. Egyik nálunk így van, másik úgy van. [Ha valaki megszegi a szabályokat, mi történik?] Én úgy érzem nagyon vigyáznak, hogy ne hágják át, me akkó kirakják. Mert ha mondjuk áthágtá, valamilyen olyan dolgot csinálnak, paráznaság, ez az akkó kiteszik a gyülekezetből. (F. P., 52 éves, református férfi)

Különbség, hogy amit eszünk, mit iszunk, mit ünnepelünk, és mit nem ünnepelünk, a munka azt lehet mondani, hogy majdnem ugyanaz, mert hogy én azt dolgozom és ő is azt dolgozza, ha én kőműveskedek, ő is kőműveskedik, meg a szórakozásmód, hogy másképpen fejezi ki egyik magát, másképp a másik. Én nem hallgatok olyan zenét, ritmusosabb zenét, inkább olyan zenét hallgatok, amely nyugodtabb egy kissé. (K. J., 25 éves, adventista férfi)

A templomba is azt hajszolják, ha odamennek, hogy nincs pénz, nem adják az emberek az egyházadót, nem adakoznak. Hát azt tudom, itthonról is, hogy nincs pénz, nem kell templomba menjek, hogy meghalljam [...] A templomba járás is nagyon lecsökkent. (B. D., 34 éves, református férfi)

Hát, egy kicsit furcsa leírni, az adventisták inkább ők, mivel hogy nem fogyasztanak alkoholt a családban, inkább letakarják a nézeteltéréseket. Az italozás miatt nincsen nézeteltérés a férj és a feleség között, mert ugyebár ők alkoholt nem fogyasztanak [...] válás nincsen, nem szabad, inkább megszabott egy kicsit. Tudod ez olyan, hogy te nem tudsz gondoskodni magadról, s megkülönböztetni a jót a rossztól, akkor mi szabunk egyet külön s aztartsd meg. Nekiek meg van a törvény, meg van egyik szabály, mit tudom, etikai szabály. Reformátusoknál etikai szabály nincsen.

¹⁷ Kérdésem az volt, hogy mit látnak különbségnek a református valamint az adventista felekezet tagjai egymáson, miben különböznek?

Mindent megcsinálhatsz, amit nem büntet a törvény, s még azt is megcsinálod, csak ne fogjanak meg. Amíg e nem ítélnék addig rendes ember vagy. De ez nem. Itt nálunk igen nagy a szabadság. Luther Mártonék igen sok mindent megengedtek a reformációnak. Igen erősen megválták, én úgy látom, nem kellett volna ennyire megváltani. [Ki az, aki betartatja a szabályokat?] Az adventistáknál ők saját maguk. Ők egymást látják, egymást ismerik, ők tudnak egymásról, minden nap találkoznak egymással, látják, hogy szégyellik is egymást, tudad, hogy a másik példakép, az valaki, s neki nem. Itt nem törődik egyik református sem, a másikkal, senkivel, húbelebalázs, tedd belé fuszulykahús, tegyed, hogy menjen. Nem szégyellik, kicsit igen, kicsit züllött ez a világ. Nem mondom, vannak itt is jó példák. Egyből tudad, nem lehet kifogást tenni teljesen, de több az elzüllöttség. Legtöbbet az alkohol csinálja. Az alkohol és a nincstelenség. (F. D., 52 éves, református férfi)

Amint a fentebbi példákából is következtetésként le lehetne vonni az az, hogy a két közösségen belül az adventista közösségről alakult ki pozitívabb kép. A reformátusok saját közösségüket sokkal negatívabb színben tüntetik fel, míg az adventista közösség tagjai a reformátusokról óvatosan nyilatkoznak. Általában úgy látják, hogy mindkét felekezet tagjai hasonló hétköznapi tevékenységeket folytat. A reformátusok és adventisták egyaránt a vallásos és életvezetési különbségek megjelenítésére teszik a hangsúlyt akkor, amikor egymásról fejtenek ki véleményt. A szombat napjának megünneplése, a vallásos tanítások betartása mindkét csoport számára fontos tényező, de amint ez a beszélgetésekből kiderült, közösségi szinten ez különbözőképpen valósul meg a mindennapi gyakorlatban. Ennek egyik okát a vallási- és ideálisnak tekintett életvezetési normák betartásának kontrolljának hiányában látják. Az adventista vallásosság és értékvilág ezekben a reprezentációkban felértékelt, amiből arra lehet következtetni, hogy ez a közösség is nagy presztízzsel bír az reformátusok körében.

Összegzés

A 20. század első felében megjelenő vallásos mozgalomnak több évtized után sikerült egy településen belül önálló egyházszervezetté kinőnie magát. Az adventista közösség többnyire felekezetváltás és belső szaporulat útján bővült. A felekezetváltás okait a települést érő hátrányos helyzetben, valamint egyéni motivációkban találtam meg. A fickói közösségen belül az adventista egyházi (és az ehhez kapcsolódó) életvitel ma nagy vonzerővel bír,

ugyanakkor egy modernebb életmintát közvetít a közösség más felekezeti tagjai felé. Az adventista egyház modernizációs értékek közvetítésével a közösségen belül nagy presztízst vívott ki magának, szerepe felértékelődött, ami a közösség fennmaradását vetíti elő.

Szakirodalom

COHN, Normann

1993 *Európa démonai. A boszorkányüldözés története.* Corvina Kiadó, Budapest

EGYED Ákos

2002 *Falu, város, civilizáció. Fejezetek Erdély gazdaság- és társadalomtörténetéből 1848–1914.* 2. kiadás. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár

GRANOWETTER, Mark

1995 A gyenge kötések ereje. A hálózatelmélet felülvizsgálata. In: ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert (szer.): *Társadalmak rejtett hálózata.* Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 371–400.

HAMILTON, Malcolm B.

1998 *Vallás, ember, társadalom. Elméleti és összehasonlító vallásszociológia.* AduPrint, Budapest

KISS Dénes

2001 Egy hetednapos adventista közösség kialakulása. A vallási konverziót befolyásoló tényezők. *WEB.* (8–9) 54–65.

2003 A CE Szövetség és a református egyház. *Erdélyi Társadalom* I. (2) 55–66.

MAYER, Jean François

1998 *Sectele.* Editura Enciclopedica, București

SZIGETI Jenő

1981 *És emlékezzél meg az útról. Tanulmányok a magyarországi szabadegyházak történetéből.* Szabadegyházak Tanácsa, Budapest

VARGA E. Árpád

1998 *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. I. kötet. Maros, Hargita, Kovászna megye. Népszámlálási adatok 1850–1992 között.* Teleki László Alapítvány–Pro-Print Könyvkiadó, Budapest–Csíkszereda